

УДК 336.24

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ІШКІ АУДИТ ҚЫЗМЕТІ

**Оңғар Сымбат Нұрғалиқызы, Есенбай Аружан Абайқызы, Исабек Аружан
Бахытжанқызы**

Ongarova_sn@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті Экономика факультетінің студенттері,
Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Ғылыми жетекшісі – э.ғ.к., доцент Бейсенова Л.З.

Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің ішкі аудит қызметін қоспағанда, штат саны шеңберінде бірінші басшының қарауы бойынша құрылатын орталық мемлекеттік органдардың, облыстардың, республикалық маңызы бар қалалардың, астананың жергілікті атқарушы органдарының, орталық мемлекеттік органдар ведомстволарының (құрылған кезде), Қазақстан Республикасының Ішкі істер министрлігі ведомстволық тәуелді аумақтық органдарының ішкі аудит қызметтері (бұдан әрі – Ішкі аудит қызмет) жұмысының тиімділігін бағалаудың мақсаттары мен тәсілдерін, ішкі мемлекеттік аудит сапасын арттыру бағдарламасын жасау тәртібін айқындайды.

Ішкі аудит қызметінің жұмысының тиімділігін бағалау жүргізудің негізгі мақсаты – Ішкі аудит қызмет және жеке Ішкі аудит қызмет мемлекеттік аудиторының жұмысының тиімділік дәрежесін айқындау, сондай-ақ Ішкі аудит қызметі жұмысының Қазақстан Республикасының ішкі мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы заңнамасына сәйкестігін бағалау, Ішкі аудит қызмет күшті және әлсіз тараптарын айқындау, Ішкі аудит қызмет жұмысын жетілдіру болып табылады.

Ішкі аудит қызметтерін талдау және бағалау 2018 жылғы 20 қарашадағы № 480 "ішкі аудит қызметтері қызметінің тиімділігін бағалау" Ішкі мемлекеттік аудиттің және қаржылық бақылаудың рәсімдік стандарты негізінде жүргізіледі.

Ішкі аудит қызметіне (Ішкі аудит қызмет) бағалау жүргізу процесінде тиімділікті бағалаудың сандық және сапалық сипаттамасынан тұратын көрсеткіштер жүйесі пайдаланылады. Сандық (бағалар, балдар, пайыздар), сапалық ("төмен", "орташадан төмен",

"орташа", "орташадан жоғары", "жоғары"). Ішкі аудит қызмет-ны бағалаудың барлық рәсімін Ішкі аудит қызмет басшысы Ішкі аудит қызмет қызметіне мониторинг жүргізу және Ішкі аудит қызмет мемлекеттік аудиторлары қызметінің тиімділігін мерзімді бағалау жолымен жүргізеді. Сондай-ақ, ішкі мемлекеттік аудит жөніндегі уәкілетті орган "мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы" 2015 жылғы 12 қарашадағы № 392 Қазақстан Республикасы Заңының 14-бабы 4-тармағының ережесіне сәйкес орталық мемлекеттік органдар мен жергілікті атқарушы органдардың Ішкі аудит қызмет тиімділігін бағалау құзыреті бар.

Ішкі аудит қызмет жұмысының тиімділігін бағалау жүргізудің негізгі мақсаты – Ішкі аудит қызмет және жеке Ішкі аудит қызмет мемлекеттік аудиторының жұмысының тиімділік дәрежесін айқындау, сондай-ақ Ішкі аудит қызмет жұмысының Қазақстан Республикасының ішкі мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы заңнамасына сәйкестігін бағалау, Ішкі аудит қызмет күшті және әлсіз тараптарын айқындау, Ішкі аудит қызмет жұмысын жетілдіру болып табылады

Бастапқыда Ішкі аудит қызмет қызметінің тиімділігін бағалау рәсімін жүргізу үшін Ішкі аудит қызмет басшысы мен мемлекеттік аудитор ішкі аудит қызметінің мемлекеттік аудиторы қызметінің сапасын бағалау үшін тізбенің сұрақтарына жауап беретін рәсім жүргізу арқылы мониторинг жүргізіледі. Тізбенің мәселелері мемлекеттік аудиттің барлық кезеңдерін: аудитті жоспарлау, аудитті жүргізу, нәтижелер туралы ақпараттандыру, ұсынымдарды орындау, сондай-ақ жалпы мәселелерді қамтатындай етіп қалыптастырылған. Тізім мәселелері мынадай:

Аудитті жоспарлау:

1. Ішкі мемлекеттік аудит тапсырмасын орындауға тартылған аудиторлық топтың барлық мүшелері "Тәуелсіздік қағидасын" сақтайды ма?
2. Ішкі мемлекеттік аудит бағдарламасы қажетті ресурстармен қамтамасыз етілген бе, осы ресурстар аудиторлық тапсырмада бөлінген ба және олардың тиісті мониторингі жүргізіле ме?
3. Мемлекеттік аудиторлар өздері бағалайтын процестермен таныс бола ма?
4. Алдын ала зерттеу барысында ұйым үшін маңызды тәуекелдер анықталды ма және олар аудит міндеттерінде көрініс тапты ма?
5. Аудит бойынша жұмыс көлемі аудит мақсаттарына қол жеткізуге сәйкес келе ме?
6. Аудит бағдарламасы мемлекеттік аудиторларға қойылған мақсаттарға қол жеткізуге мүмкіндік бере ме?

Аудит жүргізу:

1. Барлық кезеңдері аудиторлық тексеру задокументированы тиісті түрде жұмыс құжаттамасын?
2. Аудиторлық тапсырманы орындау процесінде ішкі мемлекеттік аудиттің қолданыстағы әдіснамасы қолданылды ма, аудиттің тиісті әдістері қолданылды ма?
3. Аудит объектісінің рәсімдері дұрыс бағаланды ма?
4. Алынған дәлелдемелер аудиторлық есепті қалыптастыру үшін жеткілікті және сенімді болып табыла ма?
5. Аудит бекітілген бағдарламаға сәйкес орындала ма?
6. Аудит бағдарламасына оны жүргізу барысында өзгерістер енгізіле ме және олар тиісті түрде бекітілді ма?

Нәтижелер туралы ақпараттандыру:

1. Есеп жобасы аудит объектілеріне жіберіле ме, бұл оларға қорытындылар мен ұсынымдармен танысуға және өз түсініктемелерін ұсынуға мүмкіндік береді?
2. Аудит объектілері ұсыныстармен келісті ме?
3. Анықталған бұзушылықтардың себептеріне ұсынымдар жолданды ма?
4. Аудит өз мақсатына жетті ма?
5. Аудит қорытындылары бойынша келіспеушіліктер тиісті түрде құжаттандырыла ма?

6. Мемлекеттік аудиторлардың есебі дәл, объективті, қысқа, сындарлы және уақтылы болып табыла ма?

7. Талаптарға сәйкес аудиторлық есепке қол қойылды ма?

Ұсыныстарды орындау:

1. Ұсынымдарды орындау мерзімдерінің сақталуы бақыланады ма?

2. Келесі аудиттің қажеттілігі бағаланыла ма?

Жалпы сұрақтар:

1. Талаптары бойынша міндетті оқыту.

2. Мемлекеттік аудит пен қаржылық бақылаудың жалпы стандарттарында белгіленген мінез-құлық нормалары сақталған ба?

Жүргізілген мониторинг нәтижелері бойынша Ішкі аудит қызмет басшысы не оның орнындағы адам Ішкі аудит қызмет мемлекеттік аудиторларын оқыту жөнінде ұсыныстар жасайды. Әдетте Ішкі аудит қызмет бағалау келесі өлшемдер бойынша жүргізіледі:

- тәуекелдерді басқару жүйесіне сәйкес жоғары тәуекелі бар объектілерді аудитпен қамтудың пайыздық арақатынасы;

- ұсынымның орындалу пайызы;

- кезең-кезеңмен есептелетін қызмет тиімділігінің көрсеткіші.

Қорытынды баға аудиторлық тексерулердің қорытындылары бойынша барлық аудиторлардың/топ басшыларының баллдарының жалпы санының баллдардың ең жоғары ықтимал көрсеткішіне пайыздық арақатынасы ретінде есептеледі. Ішкі аудит қызмет бағалау бес балдық жүйе бойынша жүзеге асырылады:

- 3 балл қоса алғанда-тиімділігі төмен;

- 3,1 - 4 балл қоса алғанда - орташа тиімді;

- 4,1-5 балл қоса алғанда-тиімді.

Ішкі мемлекеттік аудит жөніндегі уәкілетті орган сондай-ақ Ішкі аудит қызмет тиімділігін бағалауды жүргізеді, бірақ өзге әдіснаманы пайдалана отырып. Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің Ішкі мемлекеттік аудит комитетінің бағалауы ішкі аудит қызметі қызметінің тиімділігі мен сәйкестігін талдау және бағалау рәсімін білдіреді, сондай-ақ бағалау нәтижелері бойынша орган Ішкі аудит қызмет қызметінің нәтижелілігі мен тиімділігін арттыру жолдарын ұсынады.

Ішкі аудит қызмет тиімділігін бағалаудың дайындық кезеңінде уәкілетті орган алдын ала талдауды орындайды:

- бағалау жоспарланған нәтижелер бойынша тәуекелдер;

- өткен кезеңде жүргізілген Ішкі аудит қызмет бағалау нәтижелері;

- уәкілетті органның өткен кезеңдерде өткізілген бағалау нәтижелері;

- уәкілетті органға берілген Ішкі аудит қызмет тоқсандық және жылдық есептерін.

Ішкі аудит қызмет қызметіне бағалау жүргізу алдында уәкілетті басқарма бағалау бағдарламасының екі данасын дайындайды. Ішкі аудит қызмет бағалауды жүргізудің бүкіл кезеңінде уәкілетті органның бағдарламаға бір рет түзетулер мен өзгерістер енгізуге құқығы бар. Комитет басшының бұйрығын бекіту арқылы бағалау жүргізу үшін лауазымды тұлғалардың санын бекітеді. Бұл ретте бұйрыққа қол қою және әзірлеу ұйымдық-басқару құрылымын сақтай отырып жүргізіледі, яғни егер Комитет төрағасы жұмыс орнында болмаса, онда уақытша атқарушы тұлға (төраға орынбасары) осы функцияларды орындайды. Ішкі аудит қызмет бағалауды жүргізу кезінде лауазымды тұлғалар алынған ақпарат пен материалдарға қатысты жалпы стандарттар мен құпиялылықты сақтауға міндетті.

Комитеттің келесі әрекеті-лауазымды тұлғаларды, уәкілетті органның бағалаудың басталу және аяқталу күнін көрсете отырып, Ішкі аудит қызмет бағалау жүргізілетін мемлекеттік органды оның басталуына дейін күнтізбелік он күн қалғанда хабардар ету болып табылады. ЭҚАБЖ арқылы уәкілетті орган Ішкі аудит қызмет қызметін бағалау бағдарламасын мемлекеттік органның басшысына не оны алмастыратын тұлғаға жібереді.

Уәкілетті органға Бағалау жүргізу ұзақтығы жиырма жұмыс күнінен аспайды. Уәкілетті органға Бағалау жүргізу мерзімі уәкілетті орган басшысының шешімі бойынша он

жұмыс күнінен аспайтын мерзімге ұзартылады, бұл туралы Ішкі аудит қызмет құрылған мемлекеттік органға жазбаша хабарланады. Ішкі аудит қызмет қызметін бағалаудың барлық рәсімі "Е-minfin" ақпараттық жүйесін, "ДШ/СУР" кіші жүйесін пайдалану арқылы Ішкі аудит қызмет қызметінің тәуекелдерін бағалау жүйесі мен камералдық мониторинг нәтижелері негізінде Ішкі аудит қызмет қызметінің тиімділігіне кезеңдік бағалау жүргізу және камералдық мониторинг жүргізу жолымен жүргізіледі. Камералдық мониторинг Ішкі аудит қызмет бағалау нәтижелері негізінде Ішкі аудит қызмет мерзімдік есептік ақпаратына талдау жүргізу жолымен жүзеге асырылады. Егер Ішкі аудит қызмет қажетті есепті материалды уәкілетті органға бере алмаса, онда Ішкі аудит қызмет жалпы бағасынан 2 айыппұл балл шегеріледі. Ішкі аудит қызмет қызметінің камералдық мониторингі Ішкі аудит қызмет қызметінің тиімділігін бағалау критерийлеріне сәйкес жүзеге асырылады.

Рәсімдік стандарттың талаптарына сәйкес Ішкі аудит қызмет қызметін бағалау үшін қызметтің уәкілетті органына бірінші жартыжылдықтың қорытындысы бойынша растайтын құжаттармен ақпаратты 10 шілдеден кешіктірмей, ал екінші жартыжылдықтың қорытындысы бойынша 10 қаңтардан кешіктірмей ұсынуға міндетті. Ішкі аудит қызмет-ны бір жыл ішінде бағалаудың барлық нәтижелері уәкілетті органға Ішкі аудит қызмет қызметін жетілдіру бойынша, сондай-ақ келесі кезеңде жоспарлау үшін ұсыныстар әзірлеуге мүмкіндік береді.

Сондай-ақ Ішкі аудит қызмет жоспардан тыс бағасы бар, ол уәкілетті орган басшысының не оның міндетін атқарушы тұлғаның шешімі бойынша жүргізіледі. Бірақ бұл шешім Ішкі аудит қызмет басшысының ЭҚАБЖ (электрондық құжат айналымының бірыңғай жүйесі) арқылы уәкілетті органның басшысына жазбаша өтініші болған жағдайда немесе ішкі мемлекеттік аудитті жүргізу кезінде мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы заңнаманы бұзған Ішкі аудит қызмет қызметкерлеріне өтініштер немесе шағымдар болған жағдайда қабылдануы мүмкін. Сондай-ақ, егер тәуекелдерді басқару жүйесінің камералдық мониторингі арқылы немесе қызметті бағалауды талдау нәтижесінде тәуекел деңгейінің артуы болған жағдайда шешім қабылдануы мүмкін. Берілген аналитикалық тапсырманы орындау үшін мен интернет ресурстарын пайдаландым. Аудит жүргізу туралы ақпаратты ұсына отырып мен оның жалпы мәнін ашқым келді. Мәселен:

№		Көрсеткіштер атауы		Аудиторлық іс-шаралар		
	Өткізілген іс-шаралар	өлшемі	Өткізілген іс-шаралар атауы			
	Ішкі аудит департаменті 2017 жылдың I тоқсанында аудит іс-шараларының жоспарына сәйкес келесі аудиторлық іс-шаралар өткізілді:		Бұзушылық	Қалпына келтірілді	Қорытынды	
1	Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрлігінің «Медициналық және фармацевтикалық қызметті бақылау комитетінің Астана қаласы бойынша департаменті»	мың, тг	236,8 мың теңге сомасында қаржылық бұзушылықтар анықталды,	сондай-ақ 277,6 мың теңге процедуралық сипаты бар Қазақстан Республикасын ың мемлекеттік сатып алу заңнамасының сақталмауы анықталды.	Аудит қорытындысы бойынша анықталған бұзушылықтар мен кемшіліктерді жою үшін ММ аталған бұзушылықтарға жол берген кінәлі лауазымды тұлғалардың жауаптылығын белгіленген тәртіпте қарау үшін хат жіберілді.	

	мемлекеттік мекемесі (бұдан әрі - ММ)				
	Ішкі аудит департаменті 2017 жылдың II тоқсанында аудит іс-шараларының жоспарына сәйкес келесі аудиторлық іс-шаралар өткізілді:				
1	Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің «Еңбек, әлеуметтік қорғау және көші-қон комитетінің Ақмола облысы бойынша департаменті» мемлекеттік мекеме (бұдан әрі - ММ)		1451,0 мың теңге сомасында бухгалтерлік заңнамасының бойынша сақталуы бұзушылықтар анықталды	Қайтаруға жататын сома 13,1 мың теңге толық көлемде қайтарылды.	Кемшіліктерді жою жұмысы жалғасуда.
	Ішкі аудит департаменті 2017 жылдың III тоқсанында аудит іс-шараларының жоспарына сәйкес келесі аудиторлық іс-шаралар өткізілді:				
1	Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің «Еңбек, әлеуметтік қорғау және көші-қон комитетінің Қызылорда облысы бойынша департаменті» мемлекеттік мекемесі (бұдан әрі - ММ)		26,4 мың теңге сомасы қаржылық бұзушылықтар анықталды,	Қазақстан Республикасын ың мемлекеттік сатып алу заңнамасын сақталмауы 68,3 мың теңге сомасында қорытындыларына ықпал етпеген бұзушылықтар анықталды,	ММ берілген ақпаратқа сәйкес, анықталған бұзушылықтар мен кемшіліктер жойылды, бұзушылық сомасы 26,4 мың теңге толық көлемде қайтарылды.
	Ішкі аудит департаменті 2017 жылдың IV тоқсанында аудит іс-шараларының жоспарына сәйкес келесі аудиторлық іс-шаралар өткізілді:				
1	Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің «Еңбек, әлеуметтік қорғау және көші-қон комитетінің Қарағанды облысы бойынша департаменті»		1 726,8 мың теңге сомасында қорытындыларын а ықпал етпеген бұзушылықтар анықталды		Бұзушылықтарды жіберген үшін қаржы және ұйымдық-техникалық қамсыздандыру бөлімінің басшысына сөгіс және методологиялық және бақылау бөлімінің басшысына ескерту жарияланған.

	мемлекеттік мекемесі (бұдан әрі - ММ)				
1	Ішкі аудит департаменті 2018 жылдың I тоқсанында мемлекеттік аудит объектілерінің тізбесіне сәйкес келесі аудиторлық іс-шаралар өткізілді:		373,3 мың теңге сомасы қаржылық бұзушылықтар анықталды, сондай-ақ келесі процедуралық бұзушылықтар анықталды	Бюджетке қайтарылатын 90,2 мың теңге сомасы толығымен қайтарылды.	ММ берілген ақпаратқа сәйкес анықталған бұзушылықтар мен кемшіліктер жойылды. Бұзушылықтарды жібергені үшін қаржы және ұйымдық-техникалық қамсыздандыру бөлімінің басшысына ескерту жарияланған.
Ішкі аудит департаменті 2018 жылдың II тоқсанында мемлекеттік аудит объектілерінің тізбесіне сәйкес келесі аудиторлық іс-шаралар өткізілді:					
	Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің «Еңбек, әлеуметтік қорғау және көші-қон комитетінің бойынша Батыс Қазақстан облысы департаменті» мемлекеттік мекемесі (бұдан әрі - ММ)		нәтижесінде 2 331,9 мың теңге сомасы қаржылық бұзушылықтар анықталды	Қайтарылатын 2 331,9 мың теңге сомасы жатады.	Бұзушылықтарды жібергені үшін Ішкі мемлекеттік аудит департаментімен ММ-нің бас бухгалтері 100 АЕК мөлшеріне әкімшілік жауапқа тартылған. Аудит объектісінде бұзушылықтарды жою жұмысы жалғасуда.
Ішкі аудит департаментінің 2018 жылдың III тоқсанында мемлекеттік аудит объектілерінің тізбесіне сәйкес келесі аудиторлық іс-шаралар өткізілді					
	Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің «Еңбек, әлеуметтік қорғау және көші-қон комитетінің бойынша Шығыс Қазақстан облысы департаменті» мемлекеттік мекемесі (бұдан әрі - ММ)		Ағымдағы жылдың тамыз айында сәйкестік аудиті жүргізілді, оның нәтижесінде 974,4 мың теңге сомасы қаржылық бұзушылықтар анықталды	Қайтаруға 908,7 мың теңге және қалпына келтірілуге 38,7 мың теңге сомалары толығымен қайтарылды және қалпына келтірілді.	Бұзушылықтарды жібергені үшін қаржы және ұйымдық-техникалық қамсыздандыру бөлімінің басшысына сөгіс жарияланған, заң қызметкеріне және әлеуметтік блок бөлімінің басшысына ескерту жарияланған.
Ішкі аудит департаментінің 2018 жылдың IV тоқсанында мемлекеттік аудит объектілерінің тізбесіне сәйкес келесі аудиторлық іс-шаралар өткізілді:					
1	Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің «Еңбек ресурстарын		Сәйкестік аудиті ағымдағы жылдың қазан айында жүргізілді, нәтижесінде 342,2 мың теңге	Қайтаруға жататын 342,2 мың теңге сомасы, толығымен қайтарылды.	Аудит объектісінде бұзушылықтарды жою жұмысы жалғасуда.

	дамыту орталығы» акционерлік қоғамы (бұдан әрі - Қоғамы)		қаржылық бұзушылықтар анықталды, сондай-ақ келесі процедуралық 2844,1 мың теңгеге бұзушылықтар анықталды		
Ішкі аудит департаменті 2019 жылдың I тоқсанында мемлекеттік аудит объектілерінің тізбесіне сәйкес келесі аудиторлық іс-шаралар өткізілді					
1	Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің «Еңбек, әлеуметтік қорғау және көші-қон комитетінің бойынша Қарағанды облысы департаменті» мемлекеттік мекемесі (бұдан әрі - ММ)		Ағымдағы жылдың қаңтар айында сәйкестік аудиті жүргізілді, оның нәтижесінде 2136 ,2 мың теңге сомасы қаржылық бұзушылықтар анықталды	Аудит барысында 24,2 мың теңге сомасы қайтарылды, қалпына келтірілуге 1109,1 сомасы жатады.	Аудит объектісінде бұзушылықтарды жою жұмысы жалғасуда.
Ішкі аудит департаменті 2019 жылдың II тоқсанында мемлекеттік аудит объектілерінің тізбесіне сәйкес келесі аудиторлық іс-шаралар өткізілді:					
1	Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің «Мемлекеттік аннуитеттік компания» өмірді сақтандыру компаниясы» акционерлік қоғамы (бұдан әрі - Қоғамы)		Тиімділік аудиті ағымдағы жылдың сәуір айында жүргізілді, нәтижесінде 14,0 мың теңге қаржылық бұзушылықтар анықталды, сондай-ақ келесі процедуралық 23 384,4 мың теңгеге бұзушылықтар анықталды:	Аудит кезінде 14,0 мың теңге сомасы қалпына келтірілді.	Ұсынылған ақпаратқа сәйкес Қоғамының 2 қызметкерге сөгіс түрінде тәртіптік жаза қолданылды, және 1 қызметкерге ескерту түрінде тәртіптік жаза қолданылды. Аудит объектісінде бұзушылықтарды жою жұмысы жалғасуда.
2019 жылдың 3-тоқсанында Ішкі аудит департаменті бекітілген Мемлекеттік аудит объектілерінің тізбесіне сәйкес келесі аудиторлық іс-шаралар өткізді:					
1	«Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі Еңбек, әлеуметтік қорғау және көші-қон комитетінің Атырау облысы бойынша		Сәйкестік аудиті ағымдағы жылдың шілде айында жүргізілді, оның нәтижелері бойынша бюджет кірісуге жататын 278,7 мың теңге сомасында		Жіберілген бұзушылықтар үшін бас бухгалтерге жаза түрінде ескерту жасалды. Аудит объектісінің бұзушылықтар мен кемшіліктерді жою жөніндегі жұмысы жалғасуда.

	департаменті» республикалық мемлекеттік мекемесі (бұдан әрі - РММ)		қаржылық бұзушылықтар анықталды, оның ішінде 39,7 мың теңге орнына толтырған.		
	2019 жылдың 4-тоқсанында Ішкі аудит департаменті бекітілген Мемлекеттік аудит объектілерінің тізбесіне сәйкес аудиторлық іс-шаралар келесі мекемелерде өткізді				
1	Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі Еңбек, әлеуметтік қорғау және көші-қон комитетінің Шымкент қаласы бойынша департаменті» республикалық мемлекеттік мекемесі (бұдан әрі - РММ)		Сәйкестік аудиті ағымдағы жылдың қазан айында жүргізілді, оның нәтижелері бойынша жалпы сомасы 2 670,7 мың теңге бұзушылықтар анықталды, оның ішінде қаржылық бұзушылықтар - 1626,4 мың теңге, рәсімдік бұзушылықтар - 1044,3 мың теңге.	Қалпына келтіруге жататын қаржылық бұзушылықтар сомасы 1626,4 мың теңге, аудит барысында толық көлемде қалпына келтірілді.	Анықталған бұзушылықтардың себептері лауазымды тұлғалардың Қазақстан Республикасы заңнамасының нормаларын сақтамауы болды.
Ескерту: автормен құрастырылған					

Соңғы үш жылдағы жартыжылдық мәліметтер бойынша Қазақстан Республикасы еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі қызметінің негізгі қорытындыларын салыстыра отырып, мен негізгі көрсеткіштер бойынша қорытынды жасадым.

Үш жылда жүргізілген тексерулердің саны айтарлықтай өсті: яғни аудиттелетін тұлғалардың жұмыс сапасы артатынын куәландырады. Бұл бөлінген қаражат осы мекемелер мен ұйымдар. нақты игерілді ме, және мемлекет сонын игерілгеніне кепілдік береді

Тексерулердің санын ұлғайту, сондай-ақ осы тексерулерді жүргізу үшін бөлінетін қаражаттың өсуіне әкеледі. Бұл 2017 жылға қарағанда 2018 қаражат 660 159,33 млн. теңгеге артық.

Қалпына келтіруге жататын сомаларға қатысты, іс жүзінде мәлімделген соманың 90% - дан астамы қалпына келтірілді. Осы сомалардан бюджетке өтелді: 2017 жылы - 180,6 млн. теңге, 2018ж. – 59,7 млн.теңге, 2019ж. - 644,4 млн. теңге. Аудит материалдары құқық қорғау органдарына берілді: тиісінше 272, 60 және 206 жылдар бойынша.

Әкімшілік жауапкершілікке 2017 жылы 868 адам тартылды, ең аз саны 2018ж. – 137, ал 2019ж. – 549.

Салынған айыппұл сомасы бойынша іс жүзінде мәлімделген сомадан түсті: 2017 жылы – 72%, 2018 жылы - 56%, 2019 жылы – 60%.

Тәртіптік жауапкершілікке 2017 жылы 2 267 адам тартылды, 2017ж. көп тәртіптәк жауапкершілікке тартыл, ан 2018 жылға қарағанда

2018ж. 2017 жылдарды салыстырғанда анықталған бұзушылықтардың жалпы сомасы төмендеді.

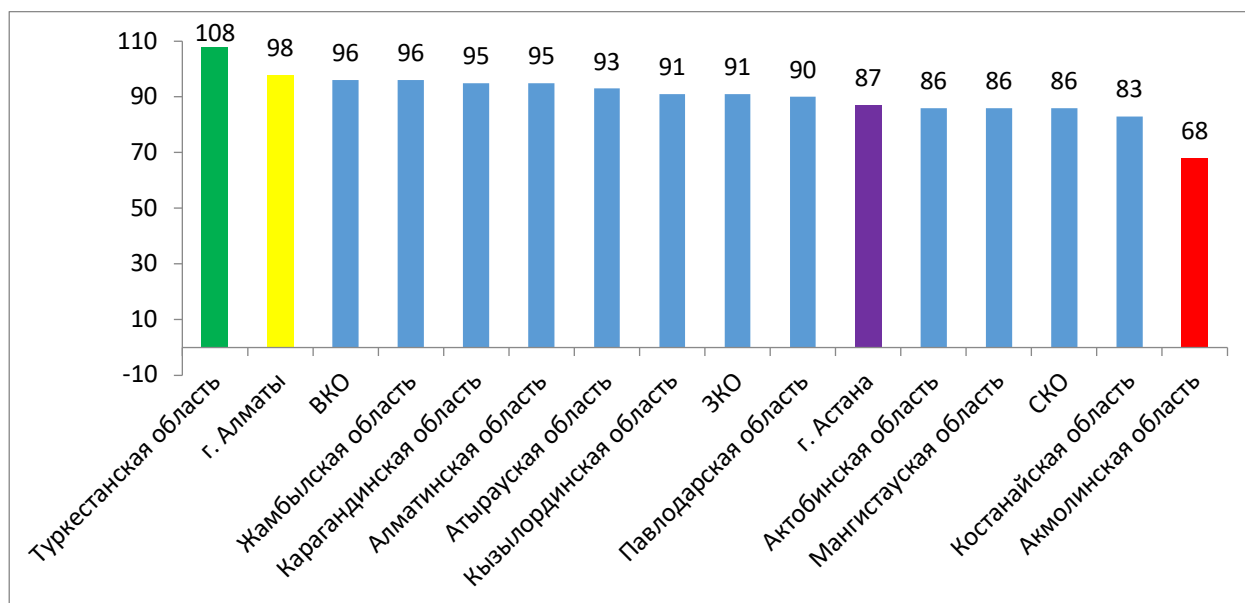
Сонымен, ҚР ЕХӘҚМ-нің соңғы үш жылдағы қызметіне салыстыру мен талдау жүргізе отырып, жалпы оң баға беруге болады. Мен деректерді тек жарты жылдықтар(тоқсандық қорытындыларды) бойынша ғана пайдаланғанымға қарамастан, ішкі аудит жүргізу бойынша тиімді жұмыс көрінеді.

Қорытынды кезеңде Ішкі аудит қызмет қызметінің тиімділігін бағалау нәтижелері туралы есеп жасалады. Бастапқыда есептің жобасы құрылады, оны бағалаудың

соңғы күні Ішкі аудит қызмет құрылған мемлекеттік органның кеңсесі арқылы лауазымды тұлға, Ішкі аудит қызмет басшысына береді және оны Ішкі аудит қызмет басшысы не оны алмастыратын адам он жұмыс күні ішінде қарайды. Есеп жобасына қатысты шағымдар мен ескертулер болмаған кезде басшы оны алмастыратын тұлға есепке қол қояды және мерзімін ескере отырып, екі жұмыс күнінен кешіктірмей ЭҚАБЖ арқылы уәкілетті органға жіберіледі. Ал есеп бойынша ескертулер болған жағдайда, басшы өз ескертулерін ЭҚАБЖ арқылы мерзімін ескере отырып, екі жұмыс күнінен кешіктірмей уәкілетті органға жібереді. Уәкілетті органға ескертулер жіберілгеннен кейін үш жұмыс күнінен кейін Ішкі аудит қызмет басшысы уәкілетті органның бағалау нәтижелері бойынша туындаған келіспеушіліктерді талқылау және шешу үшін уәкілетті орган өкілдерінің қатысуымен мемлекеттік аудит және тәуекелдер жөніндегі кеңестің отырысын өткізуге бастамашылық жасайды.

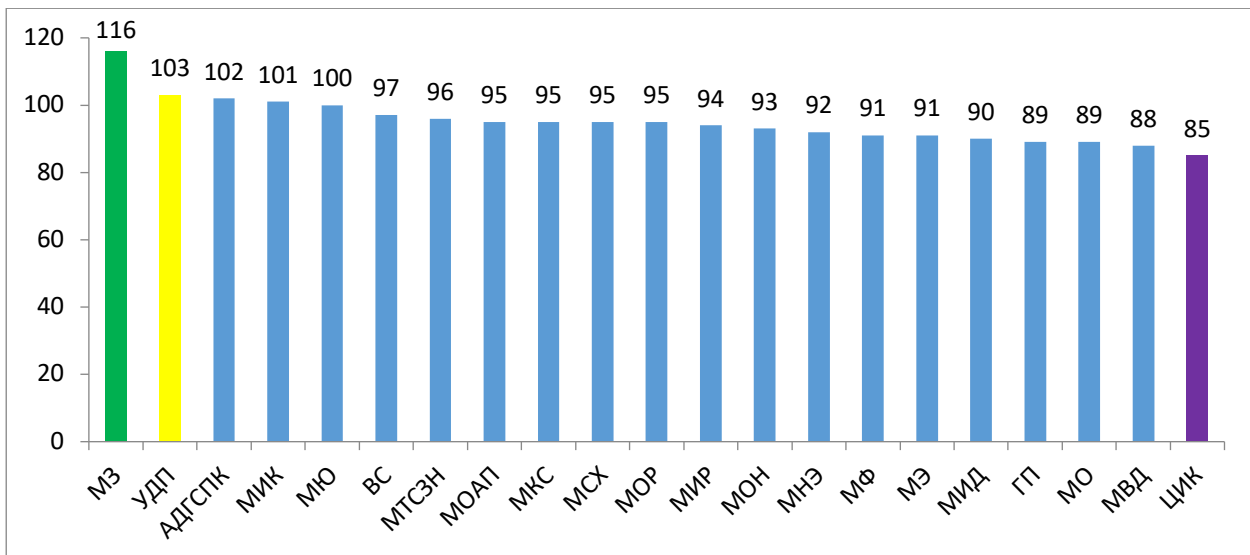
Есеп қағаз тасығыштарда екі данада ресімделеді, оның біреуі уәкілетті органда қалады. Есептің екінші данасы ресімдегеннен кейін екі жұмыс күні ішінде Ішкі аудит қызмет құрылған мемлекеттік органға ЭҚАБЖ арқылы беріледі. Есеп хронологиялық тәртіппен бағалауды жүргізу функциясы жүктелген уәкілетті органның құрылымдық бөлімшесінің есепке алу журналында тіркеледі.

2018 жылы жергілікті атқарушы органдардың Ішкі аудит қызмет қызметінің тиімділігін бағалау Түркістан облысының Ішкі аудит қызмет 108 балды көрсетті, ал ең төмен, тиімсіз нәтиже Ақмола облысының Ішкі аудит қызмет алды. Алматы қаласының жергілікті атқарушы органының ішкі аудит қызметі қызметтің тиімділігін бағалау нәтижелері бойынша 98 балға баға алды. Ішкі аудит қызмет бағалау нәтижелері бойынша Г. Нұр-сұлтан 87 балға баға алды (сурет. 2).
бағалау.

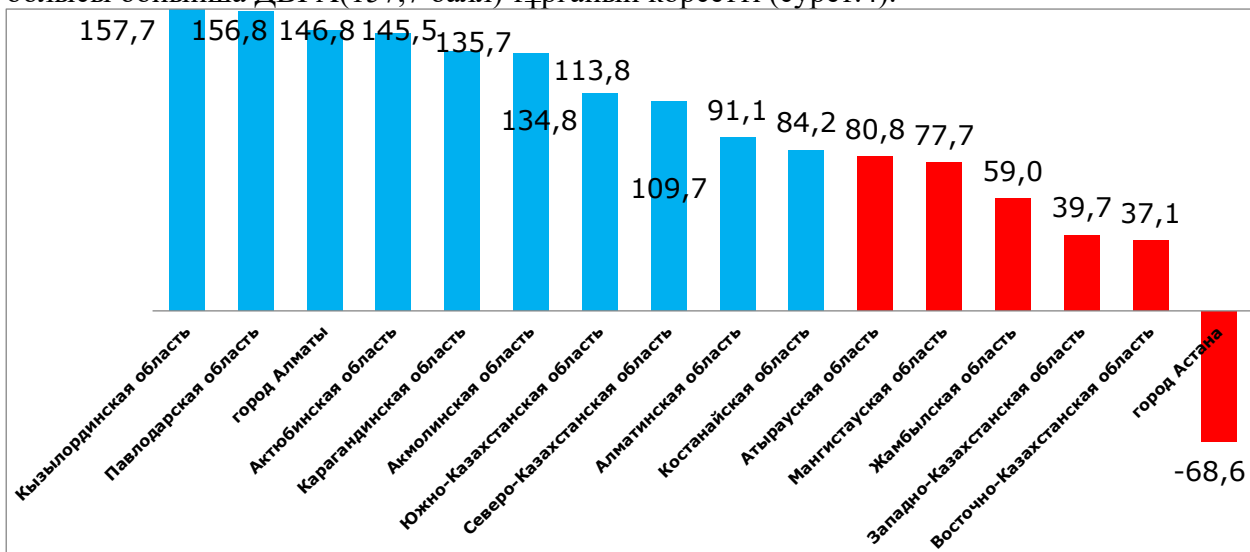
Сур.2. 2018 жылғы жергілікті атқарушы органдардың ішкі аудит қызметтерінің тиімділігін

Ішкі орталық мемлекеттік органдар қызметтерінің 2018 жылғы тиімділігін бағалау нәтижелері бойынша ОМО бағалаудың тиімді нәтижелерін көрсетті. 2018 жылғы барлық ОМО ОДА арасындағы ең төменгі нәтиже "Орталық сайлау комиссиясы" Ішкі аудит қызмет - 85 балл алды. Сондай - ақ тиімді нәтижеге "Қазақстан Республикасы Президенті Іс Басқармасының" ішкі аудит қызметі ие болды-103 балл тиімді (сурет3)

Сур. 3. 2018 жылғы орталық мемлекеттік органдардың ішкі аудит қызметтері қызметінің тиімділігін бағалау.

Ішкі мемлекеттік аудит комитетінің аумақтық бөлімшелері – департаменттердің қызметін 2018 жылғы 1 жартыжылдықтағы жағдай бойынша 16 аумақ бөлінісінде жүргізілген рейтингтік бағалау рейтинг қорытындысы бойынша 1 орында Қызылорда облысы бойынша ДВГА(157,7 балл) тұрғанын көрсетті (сурет.4).

Сур. 4. 2018 жылдың 1 жартыжылдығындағы Ішкі мемлекеттік аудит департаменті қызметін рейтингтік бағалау.

Рейтинг бағасы бойынша соңғы орында – Нұр-сұлтан Қ. (Астана қ.) Ішкі мемлекеттік аудит департаменті бойынша, нәтижесі – 68,6 балл. Сонымен қатар, Ішкі мемлекеттік аудит департаменті бағалау критерийін атап өту керек бұл : анықтау - 14 орын; қабылданған шаралар - 16 орын; Әкімшілік және сот практикасы - 9 орын; сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет - 16 орын; жұмыс сапасы - 12 орын; орындаушылық тәртіп - 10 орында.

Менің жетілдіру жөнінде ұсынымдарым:

- 1.Әрбір бюджеттік бағдарлама бойынша қаражаттың игерілмеу себептерін талдау және Жылдар бойынша бөлінген бюджет қаражатының толық игерілуін қамтамасыз ету үшін тиісті шаралар қабылдау;
- 2.елдің стратегиялық және бағдарламалық құжаттары өзгерген жағдайда мемлекеттік органдардың қызметінде негізгі құжат болып табылатын стратегиялық жоспарларға тиісті өзгерістер мен толықтырулар уақтылы енгізуге;

3. тікелей және түпкілікті нәтижелердің қайталануын болдырмау;
4. мемлекеттік бюджетті жоспарлау мен орындауға жауапты мемлекеттік органдар мен олардың құрылымдық бөлімшелері басшыларының жауапкершілігін арттыру;
5. аудит объектілерінің қызметкерлерімен алдағы уақытта анықталған бұзушылықтарды болдырмау үшін түсіндіру жұмыстарын жүргіз

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. "Ішкі аудит қызметтері жұмысының тиімділігін бағалау" ішкі мемлекеттік аудиттің және қаржылық бақылаудың рәсімдік стандартын бекіту туралы <https://egov.kz/cms/kk/law/list/v1800016878>
2. Қазақстан республикасы еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі ресми интернет-ресурсы <https://www.enbek.gov.kz/kk/node/365063>
3. 2. Мемлекеттік аудит. Оқулық./Б. А. Әлібекова, А. Б. Зейнелғабдин, С. Б. Мақын, А. М. Мұхаткерім, С. Н. Нұғұрбеков, Д. М. Нұрхалиева, Б. О. Туребекова, С. К. Тажикенова, А. К. Карыбаев/ под.ред. Қ. Е. Жаңбыршинді қабылдады –Астана: ену им.Л.Н.Гумилев атындағы еуу, 2016 –375с.
4. 3. Мемлекеттік аудит теориясы./Әбдібеков Н. К., Годунова Н. Н., Нөгербеков С. Н., Зейнелғабдин А. Б., Ақпомбаев И. Л., есеп комитетінің және "ЦИФН" РМК-ның болашағы/ қкжо // республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитеті